

Mieczysław Kurzątkowski

Posiedzenie Zespołu Doradczego do spraw Muzeów Skansenowskich

---

Ochrona Zabytków 32/2 (125), 151-152

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przy współpracy Pracowni Konserwacji Zabytków, Kierownictwa Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu oraz Konserwatora Zabytków M. St. Warszawy i dyrektora Wydziału Ochrony Zabytków w Krakowie. W czasie objazdu po południowym rejonie Polski grupą francuską opiekował się prof. dr Alfred Majewski oraz dyrektor Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem — dr T. Szczepanek. W Warszawie w czasie zwiedzania zabytków staromiejskich i Zamku fachowych informacji udzielał prof. dr Jan Zachwatowicz. Z kolei z zabytkami województwa kieleckiego zapoznał gości francuskich inż. T. Borsę z Kielc.

W pierwszym dniu seminarium Xavier Fabre wygłosił referat na temat współczesnych form użytkowania zabytków we Francji. Przedstawił kilka niezwykle ciekawych przykładów tzw. „réutilisation”, tzn. użytkowania zabytków niezgodnie z ich pierwotną funkcją. Referat, bogato ilustrowany przezręczkami, obejmował przykłady właściwego i niewłaściwego użytkowania. Przedstawił też skutki wynikające

z przyznania zabytkom nowych funkcji w życiu współczesnym.

W ramach programu seminarium odbył się również pokaz różnorodnych form użytkowania zabytków w Polsce. Na wybranych obiektach, od pałaców i zamków, poprzez zabudowę miejską i tradycyjną architekturę wiejską, aż do skansenów i obiektów przemysłowych, pokazane zostały różne sposoby zagospodarowania i użytkowania budowli zabytkowych. W zamku w Niedzicy prof. dr A. Majewski zapoznał gości francuskich z problemami użytkowania zamków i pałaców w Polsce południowej, ich adaptacji na domy pracy twórczej, ośrodki kultury i muzea oraz z zagadnieniem patronatu wielkiego przemysłu nad zabytkami.

Poza Warszawą i Krakowem, uczestnicy seminarium zwiedzili południowy rejon Polski. Trasa objazdu przebiegała przez Lanckoronę, Suchą Beskidzką, Zubrzycę Górną, Chochołów, Zakopane, Jurgów do Niedzicy, a w drodze powrotnej przez Dębno, Wieliczkę i Jędrzejów. Jedną noc

goście francuscy spędzili w zabytkowym zespole poklasztorowym w Chełcinach, przeobrażonym na motel i centrum turystyczne. W rejonie Kielc zetknęli się z problematyką zabytków przemysłowych, m. in. obejrzeli walcownię w Maleńcu. W drodze do Warszawy zwiedzili pałac i park w Nieborowie. W programie seminarium znalazł się też pokaz „światła i dźwięku” w pałacu w Wilanowie oraz opera „Straszny dwór” w Teatrze Wielkim w Warszawie.

Goście francuscy w słowach znacznie przekraczających zdawkową grzeczność cudzoziemców odwiedzających Polskę wyrażali swoje uznanie dla odbudowy stolicy oraz wielkie zainteresowanie kulturą polską i ochroną zabytków w naszym kraju. Na zakończenie seminarium stwierdzono konieczność dalszej wymiany doświadczeń w dziedzinie ochrony zabytków między specjalistami obu krajów. Ponowiono też propozycje wymiany wystaw i współpracy na polu wydawniczym.

Aleksandra Żaryn

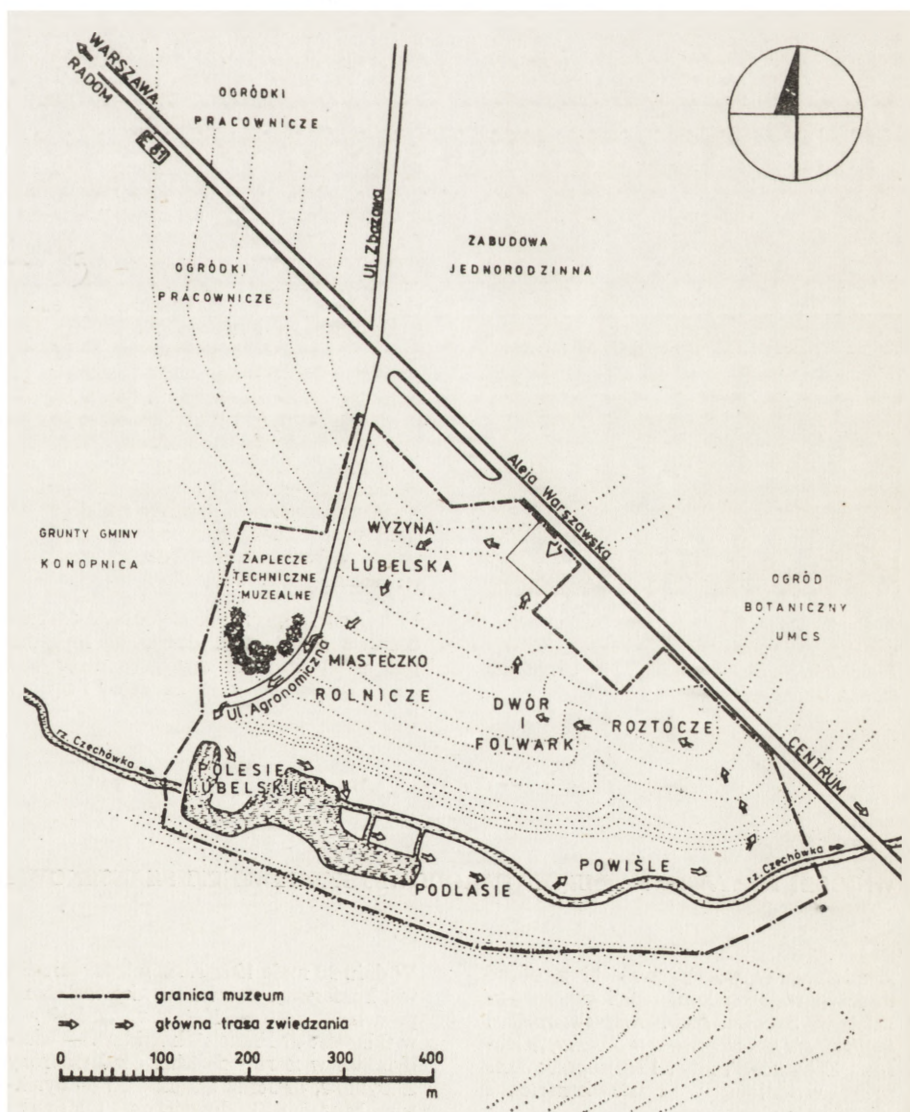
POSIEDZENIE ZESPOŁU DORADCZEGO DO SPRAW MUZEÓW SKANSENOWSKICH

W dniach 7—8 listopada 1978 r. obradował w Lublinie Zespół Doradczy do Spraw Muzeów Skansenowskich pod przewodnictwem dra Franciszka Midury — wicedyrektora Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków MKiS. Głównymi tematami posiedzenia były założenia programowe i budowa parków etnograficznych w Lublinie i Sierpcu.

Park etnograficzny Muzeum Wsi Lubelskiej zlokalizowany został na przedmieściu Sławinek, skupiającym funkcje mieszkalno-rekreacyjne (zabudowa jednorodzinna, ogródki działkowe) i naukowo-wypoczynkowe (ogród botaniczny UMCS). Teren budowy parku, o powierzchni 27 ha, zróżnicowany jest pod względem fizjograficznym: łagodnie pochylona część wyżynna, przecięta wąwozem, oraz szeroka dolina rzeki Czechówki ze stromym zboczem. W zachodniej części wyżyny znajduje się murowany dwór na Sławinie otoczony parkiem. Ten teren, oddzielony od całego obszaru drogą, przeznaczony jest na zaplecze muzealno-techniczne.

Podstawą zagospodarowania terenu parku jest koncepcja planu ogólnego, opracowana przez architektów Ritę i Tadeusza Nowakowskich, konsultowana przez prof. dra Romana Reinfussa, a koreferowana przez prof. dra Wojciecha Kalinowskiego. Projekt określa budowę siedmiu sektorów: Wyżyny Lubelskiej, miasteczka rolniczego, Polesia Lubelskiego, Podlasia, Powiśla, Rostocza i dworu z folwarkiem.

Od chwili rozpoczęcia prac przy budowie parku etnograficznego na Sławinku, w okresie od maja 1976 r. do listopada 1978 r., przeniesiono na ten teren 20 obiektów:

1. Szkic sytuacyjny parku etnograficznego na Sławinku w Lublinie

cztery chałupy, jeden okólnik mieszkalno-gospodarczy, trzy okólniki gospodarcze, trzy spichlerze, dwa wiatraki, stodołę, obórkę, kurnik, olejarnię, kuźnię, plebanię

A

B

2. Park etnograficzny na Sławinku w Lublinie w trakcie budowy: A — sektor Wyżyny Lubelskiej; B — okólnik z Urzędowa (fot. J. Wielopolski)

i szkołę oraz zbudowano według oryginalnych wzorów obórkę i piec garncarski. Ponadto 13 obiektów, rozebranych i przewiezionych do Lublina, oczekuje na montaż, a 17 budynków już wykupionych przez muzeum nadal pozostaje w terenie. Łącznie Muzeum Wsi Lubelskiej posiada już 54 obiekty, co stanowi około połowy wszystkich zabytków przewidzianych do ustawienia w skansenie na Sławinku. Z innych ważniejszych prac należy wymienić ogrodzenie terenu, budowę murowanego magazynu muzealiów (do czasu adaptacji dworu na Sławinie mieszczą się tu biura MWL), rozpoczęcie budowy zaplecza technicznego, przywrócenie naturalnego biegu rzeki oraz przystąpienie do kopania zbiornika wodnego z trzema spiętrzzeniami dla młynów i tartaka.

Otwarcie pierwszej części parku etnograficznego na Sławinku nastąpi w 1979 r., całość udośćniona zostanie w 1984 r. Po referacie na temat budowy parku etnograficznego w Lublinie, wygłoszonym przez dyrektora MWL — mgra Ryszarda Królikowskiego, oraz po zapoznaniu się z przebiegiem prac na terenie budowy parku odbyła się dyskusja, która dotyczyła przede wszystkim zagadnień metodyczno-programowych, technicznych oraz ukształtowania przestrzennego.

Nowy program budowy parku etnograficznego w Sierpcu przedstawił doc. dr Marian Pokropek. Dotychczasowa koncepcja przewidująca odtworzenie sześciu układów wiejskich, zawierających około 400 obiektów (w tym ok. 80 domów), rozmieszczonych na powierzchni 100 ha, wymagała weryfikacji zarówno pod względem typologii jak i możliwości realizacji w konkretnym ukształtowaniu terenu. W ciągu dwóch miesięcy pracy doc. M. Pokropka nad tym tematem nakreślony został pierwszy etap, ratowniczy, mający na celu szybkie ustawienie budynków już zgromadzonych przez Muzeum. Zaprojektowana została typowa dla Mazowsza rzędówka liniowa z zabudową po jednej stronie drogi i układem pól po drugiej. Przewidywane jest przeniesienie tu 40 obiektów, które zgrupowane zostaną w 11 zagrodach o różnicowanym typie. Zaproponowane zostało też przeniesienie karczmy, zlokalizowanej w obniżeniu nad rzeką, na miejsce wyżej położone i dodanie zagrody karczmejnej. W granicach terenu przeznaczonych na skansen znajdują się murowane zabudowania podworskie, które powinny być przeznaczone na zaplecza techniczno-konserwatorskie.

W trakcie dyskusji podkreślono, że dotychczasowe zamierzenia dotyczące muzeum pod otwartym niebem w Sierpcu sprowadzone zostały na grunt naukowy i realny.

Wyrażono też pogląd, że w skansenie sierpeckim należy przewidzieć miejsce dla małomiasteczkowego budownictwa Mazowsza.

W dalszym ciągu posiedzenia Zespół rozpatrzył wnioski w sprawie nowych muzeów pod otwartym niebem w Styrzycu (woj. białkopodlaskie), w rejonie Władysława i Jastrzębia (woj. gdańskie), w Lipsku (woj. suwalskie), Jastrzębiej koło Ciążkowic (woj. tarnowskie), Skobach Dużych (woj. wrocławskie) i Lubiązu (woj. wrocławskie). Wyznaczeni zostali członkowie Zespołu, który wydadzą opinie na temat zgłoszonych propozycji lub obejmą opiekę merytoryczną nad realizacją.

Oprócz podstawowych tematów porządku dziennego przedmiotem dyskusji były również inne zagadnienia, które wyłoniły się w trakcie obrad. Omówiono kwestię zachodzenia na siebie zasięgów działania poszczególnych muzeów, które pojawią się w związku z powstawaniem nowych placówek. W konkluzji stwierdzono, że nie należy hamować inicjatyw i nie ma przeciwwskazań, by mogły powstawać „mikroskanseny”, należy natomiast przeciwdziałać zamierzeniom absurdalnym, np. sprzecznym z motywacjami naukowymi. Doc. M. Pokropek zaproponował opublikowanie wydawnictwa przeznaczonego dla inicjatorów i organizatorów nowych muzeów skansenowskich, które byłoby zbiorem porad i dokumentów prawnych. Zwrócono uwagę na problem konserwacji muzealiów w skansenach, który staje się szczególnie trudny w związku z powstawaniem małych placówek. Uregulowania wymagają też formalno-prawne podstawy działalności muzeów skansenowskich. Dotychczasowe przepisy określające funkcjonowanie muzeów nie uwzględniają takich zagadnień, jak np. prowadzenie działalności budowlano-konserwatorskiej, zatrudnianie rzemieślników chłopskich o kwalifikacjach nie ujętych w taryfikacjach, zakup materiałów tradycyjnych nie występujących w ogóle na rynku, konserwowanie „in situ” obiektów nie będących własnością muzeów i wiele innych.

W podsumowaniu obrad dr Franciszek Midura wysoko ocenił program i realizację parku etnograficznego Muzeum Wsi Lubelskiej, zaakceptował w imieniu Zespołu założenie budowy muzeum w Sierpcu, wyrażając jednocześnie podziękowanie doc. M. Pokropkowi za wypracowanie rzeczowej i opartej na podstawach naukowych koncepcji tego skansenu, oraz zapowiedział, że następane posiedzenie Zespołu poświęcone będzie problemom organizacyjno-prawnym muzeów skansenowskich.

Mieczysław Kurzątkowski

WNIOSKI PRZYJĘTE NA MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI SKANSENOWSKIEJ W SANOKU

Zamieszczamy poniżej wnioski z obrad międzynarodowej konferencji skansenowskiej w Sanoku (zob. *Międzynarodowa konferencja skansenowska w Sanoku*, „Ochrona Zabytków”, nr 4, 1978) opracowane przez wyłonioną w czasie konferencji Komisję Wnioskową.

W dniu 30 maja 1978 r. na międzynarodowej konferencji skansenowskiej w Sanoku powołana została Komisja Wnioskowa w składzie: dr Franciszek Midura — wicedyrektor w Zarządzie Muzeów i Ochrony Zabytków, dr Jerzy Czajkowski — dyrektor Muzeum Budownictwa Ludowego

w Sanoku, dr inż. Michał Czajnik — główny specjalista ds. zabezpieczeń konserwatorskich, SGGW-AR w Warszawie, inż. arch. Wojciech Jankowski — Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, mgr Mieczysław Kurzątkowski — wicedyrektor Muzeum Wsi Lubelskiej.